

Uusi palvelu kunnille:

Kuntatalouden terveystarkastus

Esimerkkinä käytetty Varkauden lukuja

Taloustorstai LIVE 8.2.2018

Kuntaliiton talous- ja rahoitusfoorumissa

Henrik Rainio, vs. johtaja
Kuntaliitto, kuntatalousyksikkö

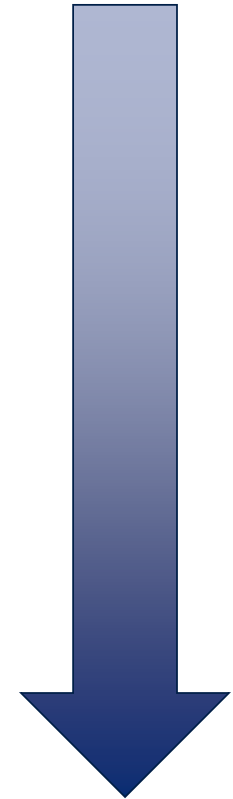
Kuntatalouden terveystarkastuksen kulku

Alkukartoitus: tunnusluvut ja tiivis analyysi

Haastattelut: viranhaltija- ja luottamusmiesjohto

Loppuanalyysi ja johtopäätökset

Raportin esittely paikanpäällä

→ Lähetteet mahdollisiin jatkoanalyysiin

Terveystarkastuksen rakenne

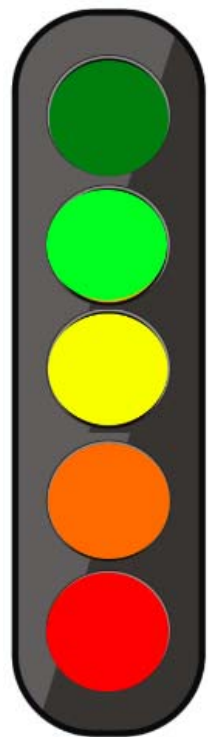
Emokunta:

- 1) Demografinen ja sosioekonominen tila
- 2) Veropohja ja tuloslaskelma
- 3) Tase ja rahoituslaskelma
- 4) Kustannustason analyysi

Konserni:

- 5) Kriisikuntakriteerit
- 6) Emokunnan osuus konsernista

Muuttujien luokittelu

5 - Erinomainen

4 - Hyvä

3 - Keskitaso

2 - Huolenaihe

1 - Hälyttävä

Kunnat on jaettu jokaisen muuttujan arvon mukaan viiteen luokkaan. Vain Manner-Suomen kunnat.

Jokaisen muuttujan muutos on kuvattu nuolella.

Vihreä tarkoittaa, että arvo on parantunut (ei välttämättä noussut, riippuen muuttujasta).

Joillakin muuttujilla muutos on katsottu sijoituksen muutoksena, muut absoluuttisen arvon muutoksena.

Muuttujien luokittelu

Riskivaroitukset

Osa muuttujista on luokiteltu riskivaroitusmuuttujiksi. Jos ne saavat huonon arvon annetaan automaattisesti varoitus muuttujan kuvaamaan ilmiöön liittyvästä riskistä.

Näitä muuttujia ovat ainakin:

- Viiden suurimman yhteisöveroa maksavan osuus (riski tulopohjan ja työllisyyden romahtamisesta vaikka olisikin nyt hyvä)
- Takaukset (myös konserniin kuuluvien osalta)
- Lainakanta (korkotason muutokset, ja jos talouden kantokyky heikkenee)
- Kriisikuntakriteerit (konserni)
- Väestön muutos
- Työpaikkaomavaraisuus

1) Demografinen ja sosioekonominen tila

Kunnan demografinen ja sosioekonominen tila kuvaa kunnan väestön määrän ja ikärakenteen sekä sosiaalis-taloudellisten tekijöiden tilaa ja kehitystä. Demografialla ja sosioekonomialla on iso vaikutus niin palveluiden kysyntään ja kustannuksiin kuin tulopohjaankin nyt ja huomenna.

1) Demografia ja sosioekonominen tila: tunnusluvut

	Arvo 2016	Sijoitus	Muutos 5 vuodessa	MannerSuomi MD
Syntyvyys (elävänä syntyneet /1000as.) 	5,9			8,3
0-15 v osuus %	12,8			15,3
15-64 v osuus %	60,0			57,7
yli 64-v osuus %	27,2			26,1
Väestöllinen huoltosuhde	66,7			73,3
Työttömyysaste %	17,2			12,4
Pitkäaikaistyöttömät työttömistä %	32,0			4,1
Työpaikkojen muutos %	-6 %			-6 %
Työpaikkaomavaraisuus %	109,9			89,1
Viiden suurimman yhteisöveron maksajan osuus %	22 %			52 %
Vieraskielisten osuus %	3,1 %			2,2 %
Julk. sektorin osuus koko kunnan palkkasummasta %	24 %			30 %

Esimerkki

1) Demografia ja sosioekonominen tila: analyysi

Varkauden kaikki sosioekonomiset muuttujat ovat kehittyneet heikompaan suuntaan vuosien 2017-2018 välisenä aikana, mikä asettaa haasteita tulevaisuudelle. Työttömyys ja etenkin pitkäaikaistyöttömyys ovat isoja ongelmia, molemmat arvot kuntien huonoimmassa viidenneksessä.

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa kuinka monta ei-työikäistä yhtä työikäistä kohden on. Varkauden väestöllinen huoltosuhde on toistaiseksi hyvällä tasolla, mutta trendi näyttäisi heikolta, koska lasten ja nuorten osuus on pieni ja laskeva, josta lisäksi vanhusväestön osuus on kasvussa. Toisaalta syntyvyys on erityisen heikkoa joten demografia tulee muuttumaan tulevaisuudessa voimakkaasti vanhusvoittoisemmaksi. Varkaus sijoittuu huonoimpaan viidennekseen syntyvyyden osalta.

Väestöllisen huoltosuhteen mittari ei ota huomioon korkeaa työttömyyttä joka näkyy siinä, että taloudellinen huoltosuhde on keskimääräistä huonommalla tasolla. Taloudellinen huoltosuhde kuvaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella (työttömät, opiskelijat yms.) olevaa henkilöä on yhtä työikäistä kohden.

Varkauden työpaikkaomavaraisuus on erinomaisella tasolla (109,9%). Tämä tarkoittaa, että Varkauden alueella on enemmän työpaikkoja kuin työllistä työvoimaa. Viiden suurimman yhteisöveroa maksavan osuus kuvaa elinkeinorakenteen monipuolisuutta, jolloin pienempi arvo on parempi, koska työpaikat jakautuvat useamman työntäjän alaisuuteen. Varkaudella viiden suurimman yhteisöveroa maksavan osuus on erittäin hyvä (22%) ja Varkaus sijoittuu kuntien parhaimpaan viidennekseen. Ei elinkeinoelämän monipuolisuuteen liittyvää riskiä.

Vieraskielisten osuus ?

Esimerkki

2) Veropohja ja tuloslaskelma

Tuloslaskelman tunnusluvut kertovat juoksevien tuottojen ja kulujen tasapainosta, rahoituksen rakenteesta ja riittävydestä sekä kustannustasosta. Veropohjan mittaaminen kuvaa kunnan veropohjan laajuutta ja kunnan mahdollisuuksista rahoittaa itse omat palvelunsa.

2) Veropohja ja tuloslaskelma: tunnusluvut

	Arvo 2016	Sijoitus	Muutos 5 vuodessa	Manner Suomi MD
Maksuunpantua kunnallisveroa vastaavat verotettavat tulot €/as	15 532			13 699
Tuloveroprosentti % (2017)	21,00			21,00
Verorahoitus yhteensä €/as	6047			6058
Verotulot €/as	3741		—	3436
Toimintakate (€/as)	-5698			-5753
Vuosikate (€/as)	427		—	389
Verorahoitus toimintakatteesta %	106 %			107 %
Valtionosuudet verorahoituksesta, %	38 %			45 %
Opetus ja kulttuuri nettokustannus €/as	1522		—	1829
Sote nettokustannus €/as	3912			3668
Tarvevakioitu sote nettokustannus €/as*	2952			3064
Yhdyskuntapalvelut nettokustannus €/as	337			298

Esimerkki

*2015

2) Veropohja ja tuloslaskelma: analyysi

Hyvä veropohja, veroprosentti kuitenkin korkea ja jouduttu nostamaan viime vuosina. Verorahoitus keskitasoa. Koska hyvät verotulot, on valtionosuusosuus verorahoituksesta alhainen. Kunta keskimääräistä vähemmän valtionosuusriippuvainen.

Toimintakate näyttää paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verorahoituksella. Varkauden toimintakate on keskitasoa. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Varkauden vuosikate on keskitasoa.

Verorahoitus kattaa toimintakatteesta (106 %) jolloin tulorahoitusta jää myös esimerkiksi investointeihin tai lyhennyksiin. Opetustoimen kustannukset ovat alhaiset, mutta soten keskimääräistä korkeammat. Ikärakenteella on vaikutusta näihin, toisaalta vanhusväestön osuus ei ole keskimääräistä suurempi. Yhdyskuntapalveluiden kustannustaso on myös keskimääräistä korkeampi.

Esimerkki

3) Tase ja rahoituslaskelma: analyysi

Investointien tulo-rahoitusprosentti kuvaa kuinka paljon investointien omahankintamenoista saadaan katettua tulo-rahoituksella. Varkauden tulo-rahoitusprosentti on keskitasoa (87%). Alle sadan arvo tarkoittaa, että 13 % investoinneista on jouduttu kattamaan lainalla, käyttöomaisuuden myynnillä tai rahavaroja vähentämällä. Lainanhoitokate kuvaa tulo-rahoituksen riittävyyden lainojen lyhennysten ja korkojen maksuun.

Yli 1 arvo tarkoittaa, että tulo-rahoitus riittää lyhennysten ja korkojen maksuun, yli 2 lainanhoitokate pidetään erityisen hyvänä. Varkauden lainanhoito kate (1,85) on hyvällä tasolla, myös suhteellinen velkaantuneisuus on hyvällä tasolla eli käyttötuloista 40 % riittäisi lainojen takaisinmaksuun.

Omavaraisuusaste kuvaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja mahdollisuuksia selvittää lainoista. Varkauden omavaraisuus (63 %) on hyvällä tasolla. Kertynyttä ylijäämää on paljon, mikä antaa taloudellista liikkumavaraa. Ei lähellä kriisikuntakriteeriä. Takauksia on erittäin paljon, pääosin konserniin kuuluvien yhtiöiden osalta. Tämä on merkittävä taloudellinen riski! Lainakanta keskimääräisellä tasolla, tosin kasvanut.

Esimerkki

4) Konsernin talous, kriisikuntakriteerit: analyysi

Kertynyt ylijäämä: hyvä sijoitus, parantunut viidessä vuodessa alijäämäisestä ylijäämäiseksi, parempi kuin emokunnan » yhtiöt parantavat, ei lähellä kriisikuntarajaa, jonkin verran taloudellista liikkumavaraa

Lainakanta ja suhteellinen velkaantuneisuus antavat riskivaroitukset. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus täyttää riskikuntakriteerin. Konserni on todella velkaantunut, sijoittuu huonoimpaan viidennekseen. Myös tuloveroprosentti on jo korkea, verotuloista ei liikkumavaraa.

Hyvä vuosikate tasapainottaa velkaisuutta. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Konsernin vuosikate on erinomaisella tasolla, sijoittuu parhaimpaan viidennekseen. Konsernin vuosikate merkittävästi parempi kuin emokunnan eli kons.yhtiöt lisäävät tulorahoitusta merkittävästi. Konsernin tulorahoitusta voidaan pitää riittävänä kun vuosikate poistoista on yli 100 %. Varkauden vuosikate poistoista (192%) ylittää koko maan ka:n (135%) selvästi, joten konsernilla taloudellista liikkumavaraa tältä osin.

Esimerkki

4) Kriisikuntakriteerit: tunnusluvut

Arviointimenettely voidaan käynnistää:

1. Peruskunnan kertyneen alijäämän perusteella

2. Kriisikuntakriteerien perusteella

Kunta	Kunnan tulee kattaa taseen kertynyt alijäämä neljän vuoden määräajassa (huom. siirtymäsäänn.)		2a. Kuntakonsernin kertyneen alijäämän perusteella		2b. Tai, jos kaikki seuraavat 8 kriteeriä täyttyvät:						Kriteerejä täyttyy yhteensä Ikn.		
	2015 €/as.	2016 €/as.	2015 €/as.	2016 €/as.	Kunnan tulovero-%		Konsernin vuosikate		Konsernin lainakanta			Konsernin suhteellinen asiantuntijalaus	
Raja-arvo	negat.	negat.	alijäämää vähintään: 500 €/as. 1000 €/as.		väh. 20,83 1)	väh. 20,87 1)	negat.	negat.	väh. 8 980 2)	väh. 9 239 2)	väh. 50	väh. 50	
Varkaus	878	955	1 016	1 507	20,75	20,75	977	1 046	7 958	7 897	80,3	76,2	
Tulkinta	Kaupungilla ei katettavaa alijäämää		Konsernilla ei alijäämää		ei täyty	ei täyty	ei täyty	ei täyty	ei täyty	ei täyty	täyttyy	täyttyy	2

1) Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroveroprosentti

2) Asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla

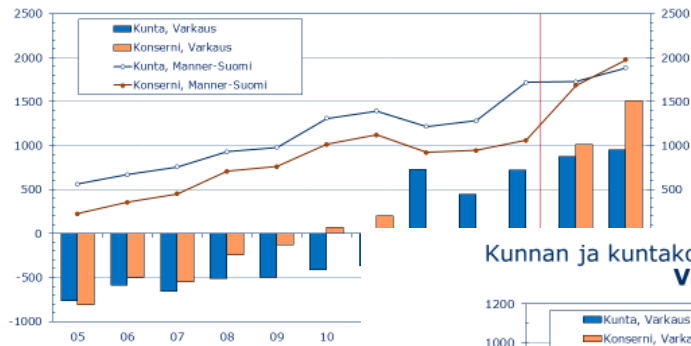
5) Emokunnan suhde kuntakonserniin talouden lukujen perusteella 2016 Varkauden kaupunki

Talouden luku, vuoden 2016 TP	Varkauden kaupunki				Emokunta/ konserni, %	Emokunta/ konserni, %
	Kuntakonserni milj. €	Emokunta milj. €	Erotus milj. €	Emokunta/ konserni %	Manner- Suomi	20000-50000 as. kunnat
Toimintatuotot	119	50	69	42	38	31
Toimintakate	-128	-122	-6	96	108	104
Verorahoitus yhteensä	150	130	20	86	91	97
Verotulot	80	80	0	100	100	100
Valtionosuudet	70	50	20	71	87	88
Käyttötulot yhteensä	269	180	89	67	69	69
Vuosikate	22	9	13	41	51	55
Tilikauden tulos	11	4	7	35	53	71
Investointimenot	19	10	8	56	50	53
Taseen loppusumma	338	198	141	58	70	69
Aineeton omaisuus	2	1	1	43	50	31
Aineellinen omaisuus	254	95	160	37	50	55
Rahavarat	24	5	19	20	67	50
Oma pääoma	125	113	12	90	95	94
Lainakanta	170	52	118	30	48	53
Lainasaamiset	1	46	-46			
Kertynyt yli-/alijäämä	32	20	12	63	95	85
Takaukset yhteensä	1	71	-70			
- saman konsernin yhteisöjen puolesta	0	70	-70			
- muiden puolesta	1	1	0			

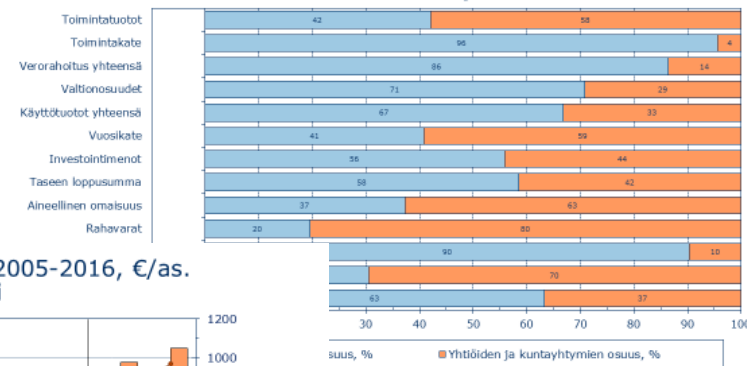
Esimerkki

Loppuraportti sisältää myös keskeisiä kuvioita

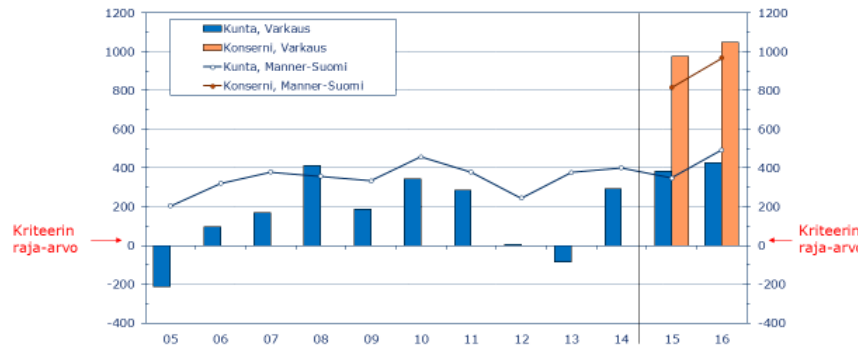
Kunnan ja kuntakonsernin kertynyt yli-/alijäämä 2005-2016, €/as.
Varkauden kaupunki

Kuntakonsernin talouden lukuja vuodelta 2016
Varkauden kaupunki

Kunnan ja kuntakonsernin vuosikate¹⁾ 2005-2016, €/as.
Varkauden kaupunki

1) Vuosikate ilman harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta

Kuntatalouden terveystarkastusta pilotoidaan kevään 2018 aikana – hae mukaan!

- Kuntaliito etsii muutamaa kuntaa (noin 3-5 kpl), joiden kanssa uutta palvelua pilotoidaan kevään – kesän 2018 aikana.
- Pilotointiin osallistuvalla kunnalla tehdään kunnan talouden terveystarkastus – tarkemmasta sisällöstä sovitaan kunnan kanssa Varkauden esimerkin pohjalta.
- Tarkoitus on kerätä kokemuksia uudesta palvelusta ja kehittää sitä kuntien tarpeisiin. Pilotointiin osallistuvilta kunnilta odotetaan palautetta ja kehitysideoita.
- Kuntatalouden terveystarkastus tulee myöhemmin olemaan maksullinen tuote. Pilotointiin osallistuvilta kunnilta veloitetaan ainoastaan matkakulut ja muut mahdolliset välittömät kustannukset.
- Kunta voi hakea mukaan ilmoittautumalla 28.2.2018 mennessä: henrik.rainio@kuntaliitto.fi. Pilotointiin valitut kunnan päätetään 15.3.2018 mennessä.

Kiitos!

Henrik Rainio
Vs. johtaja, kuntatalous
Kuntatalous
Suomen Kuntaliitto ry
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
+ 358 50 596 9635
henrik.rainio@kuntaliitto.fi

